

ГОВОРЕЋИ О МУЗИЦИ

Јелена Пјетрушанска: *Укући, у којој сīе некад сīановали (гом Муруза), било је мноіо Ваших омиљених ѿлоча. Цез, музика барока, класицизам... Дали се од ѿада Ваш музички укуc ѿроменио?*

Јосиф Бродски: Истина је, било је доста плоча, а мој музички укуc није се много променио. Променио се само квантитативни аспект мог односа са музиком: слушам је још више и проширио сам своју колекцију плоча. Укуc ми се није променио...

Ј. П.: *Значи, ѿо сīаром: Бах?*

Ј. Б.: Не само Бах... Моцарт, Перголези, Хајдн, Монтеверди, све што је добро. Све омиљене композиторе не могу ни да поменем. На пример, недавно ме одушевио Меркаданте...

Ј. П.: *Вивалди?*

Ј. Б.: Да, тај човек ме је спасио толико пута...

Ј. П.: *Да ли ѿодржавате оно шіо сīе написали ѿре ѿригесеті и ѿеті ѿодина: „У свакој музици је – Бах, у сваком од нас – Боі“?*

Ј. Б.: То је реторичка фраза! Иако, генерално... У основи – да.

Ј. П.: *У музици Хајдна ѿражиће свеіло, ѿоредак, мирну мудросі?*

Ј. Б.: Не, тамо се не тражи, тамо се налази.

Ј. П.: *Шіа Вам даје слушање музике?*

Ј. Б.: Ма како чудно звучало, за писца у музици је најважније да га учи триковима композиције. Иако не одмах, јер не могу да се копирају. У музици је увек важно, шта следи за чим и како се све мења.

Ј. П.: *Посебна, изузетна лоіка ѿоследице?*

Ј. Б.: Тако је! И зато ми је драг Хајдн, поред лепоте његове музике. Управо зато што је потпуно непредвидив. То значи да он ради у одређеној, већ познатој идиоматици, али се стално, сваке секунде деси то што слушалац није у стању да предвиди. Али ако сте професионални музичар, извођач, онда се све то зна напамет и ништа нас не изненађује. Али када сте обични слушалац, онда сте стално урођени у неком чуду.

Ј. П.: *Да ли су неки људи имали уіицај на Ваш укуc у музици?*

Ј. Б.: Имао сам пријатеља, Алберта Рутстејна, инжењера. Његова супруга, Седмара Закарјан, кћерка професора конзерваторијума, била је пијанисткиња, студирала је, а потом и предавала на Лењинградском конзерваторијуму. Једном, када сам их посетио, чуо сам од њих нешто што ми је оставило невероватно јак утисак: ораторијум „Стабат Матер“ од Перголезија. Претпостављам да је од овога све почело. Сада нико не утиче на мене. Па, постоји пријатељ који покушава нешто да ми потури: једном Карпентјера, други пут Лилија – волим то. Али, у суштини, он већ зна шта може да ми препоручи. Међутим, никакве иновације, открића, нове појаве у музици – поготово данас! – не желим. Иако... музика

Шниткеа ми је оставила прилично јак утисак, из неког разлога ми се заиста допада. Понекад ми се чини ми да постоје нека општа правила...

Ј. П.: *А када Вас је завела музика Пурчела, ојера Дидона и Енеј? Када Вас је очарао изјовор, музика енілеској језика?*

Ј. Б.: То је било једно од најранијих и најјачих музичких искустава, реч је за мене у овом случају, нешто секундарно – тачније, није представљало суштину искуства. Најважнија је била изузетна музика *Дигоне* и *Енеја*, онда сам се очарао познатом Пурчеловом песмом „О смрти краљице Марије“.

Ј. П.: *Чесїо сїе разїоварали са Аном Ахмаїїовом о Моцартїу, Сїїравинском?*

Ј. Б.: О Моцарту не превише често. Чешће о Библији.

Ј. П.: *Када сїе, од 1962. їодине, їочели да їишеїїе їесме за сваки Божић, да ли сїе знали за клавијски циклус Оливијеа Месијана, „Двадесетї їоїлега на малој Исуса“?*

Ј. Б.: Не, тада нисам знао. Сада знам понешто од Месијана.

Ј. П.: *Посїїоје неке сличносїи у Вашим „їоїледима“ на рођење Исуса; као и код Месијана, и Ви имаїїе „Поїлед Оца“, „Поїлед звезда“...*

Ј. Б.: Па, то је природно; када мислите о томе, тако нешто пада на памет.

Ј. П.: *Код Сїїравинској Вас је їривукао риїїам, їїарадоксалносїї?*

Ј. Б.: Нисам стручњак за музику Стравинског, боље познајем његове интервјуе. Ови разговори са Крафтом су велика књига. Ту је мој омиљени одговор на питање: „За кога пишеш?“ Увек цитирам Стравинског: „За мене и хипотетички алтер его.“ Што се тиче саме музике, блиски су ми само неки фрагменти „Освећења пролећа“; и наравно „Симфонија псалма“ – у целини, као идеја. Занимљиво, у једном тренутку смо се „прегазили“ као уметници. Једном сам написао поему „Исак и Аврам“, а Стравински је компоновао ораторијум под истим насловом. Али ја не знам његову музику.

Ј. П.: *Лично сїе їознавали Дмиїїрија Шосїїаковича, он Вам је їослао їїелеїрам у Вашу одбрану їїоком суђења?*

Ј. Б.: Да.

Ј. П.: *Мислиїїе ли да је Шосїїакович знао онда Ваше їесме?*

Ј. Б.: Мислим да не. Вероватно се то догодило као резултат инсистирања, молби Ане Ахматове, која је тада тражила подршку у мом случају од Шостаковича, Маршака. И они су стали у моју одбрану.

Ј. П.: *Сасїїали сїе се са Шосїїаковичем? Памїїиїїе ли їа?*

Ј. Б.: Видео сам га једном, 1965. године – изгледа у новембру. Управо сам био изашао из затвора. Посетио сам га у болници у Лењинграду. Сећам се да сам провео са њим два или три сата, али генерално се не сећам да ли је са мном онда био још неко. Какав је био Шостакович? Вртео се у кревету као немирно дете у... неком кавезу... у некој... како се то зове?... колевци? Врло нервозан, али као и обично...

Ј. П.: *О чему сїе разїоварали?*

Ј. Б.: Углавном су се разговори односили на његово разумевање мог квалитета живота. Али, уопште, били су прилично површни. Видео сам да га тај разговор покреће; са моје стране, то је био, пре свега, гест добротe, захвалности.

Ј. П.: *Шостаковичева музика није Вам превише блиска?*

Ј. Б.: Искрено, не. У принципу, према савременој музици односим се са резервом. Како према Шостаковичу, тако и према Прокофјеву. Али шта да радим, такав сам.

Ј. П.: *Да ли сте икада чули како рабини читају свете текстове?*

Ј. Б.: Не, али сам више пута чуо црквено певање; знам мелодику акатиста.

Ј. П.: *Ваш начин рецитовања поезије досећа на литургијско певање...*

Ј. Б.: У Русији, а – верујем – и у свим земљама тзв. хришћанског света, висока уметност речи, поезија, изведена је из литургијских песама. Мислим да је хијератична књижевност постојала најпре као – да тако кажем – мнемотехнички начин чувања музичке фразе, јер није било нотација. И све би било прелепо: не би било записивања нота, музички наратив би остао на нивоу импровизације, да музика није постала део хришћанске литургије. Ствар је томе да се у литургији могло импровизовати (тачније: прилагођавати, улепшавати) у неким границама, певао се у ствари већ устаљен текст, из *Светиој йисма*, у којем је импровизација била недопустива. Зато је стих да би се придржавао пратеће музичке фразе, строго дефинисан у смислу дужине, а текст је почео да поприма облик песме. По мом мишљењу, у хришћанској култури песме су створене само као начин да се очувају и понављају музичке фразе.

Онда су се појавиле различите врсте знакова, нотација је почела да се развија – и брак, у који су већ неко време ушле поезија и музика, распао се. Нотни запис, са извесном слободом мишљења, може се сматрати као наставак азбуке; овај језик се брзо развио у нешто сасвим независно и између поезије и музике је наступило одвајање. Али они с времена на време – грубо говорећи – имају неке односе и тако су створене разне врсте веза, све што ти срце жели: од опере до водвиља. И, донекле, најбоља поезија коју познајемо, има „музички“ карактер: у њој је присутан овај музички елемент, када се, супротно од очекивања, појављује у свести неки музички звук...

Ј. П.: *Када Вам се учинило да је тај звук добио имиџ трубосви, вуларносви – све оно што не волише?*

Ј. Б.: Као што је пре постојао јасан непријатељ у некој врсти званичне културе државе, сада је тај непријатељ свеприсутан. Упознајемо га на сваком кораку; тај лом, лом „попа“. Овај заглашујући рокенрол. Можете видети много овде, размишљајући о ђаволском плану... „нехумано“ анастомозира – како ја то видим – са технологијом, са идејом насиља звука. Ако музика – колико сам ја схватио – није у потпуности разумљива семантички и надсемантички – онда се оно што данас допире до наших ушију појављује као извансемантички, чак антисемантични низ. Та електрична муза се појавила на основи рокенрола – као пророчки феномен. Четрдесетих, током рата, то се десило са бугивуги музиком, која је у себи већ садржала неку врсту пророчанства... Иако је било више брзих игара, овај плес се базирао на неком упорном ритму и неким јасно суспендованим мелодијама. Са бугивуги музиком појавила се сасвим нова ситуација: ритам и мелодија некако нестају из свести. Дакле, ритам бугивугија садржи у себи, у неком смислу, најаву атомске бомбе. То је комплетан распад свега...

Изворник: *Zeszyty Literackie, бр. 4, 2013, Париз/Варшава.*

(С њољској превео Зоран Ђерић)